

Bod Péter könyvtárának kötetei a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet könyvtárában

Bod Péter könyvtáráról, könyveinek sorsáról számos tanulmány született.¹ A hagyatéki leltárából ismert 888 tételből most hármat ismertettek, amelyek a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet könyvtárába kerültek.

Az 1770-ben összeállított könyvjegyzék szerint az oktáv formátumú, magyar vonatkozású művek között 369-es sorszámmal a „*Pázmán Péter Könyörgései. Posonb[an] 1625.*” jegyzésű tételt 66 dénárba becsülték.² Pázmány Péter Imádságos könyvének 1625-ben, Pozsonyban megjelent harmadik kiadásának egyik példányáról van szó.³ Ennek a kiadásnak jelenleg két példánya ismert.⁴ A kettő közül a könyvtárunk tulajdonában levő példány a teljes, szépséghibája, hogy eredeti kötése helyett 19. századi préselt egészsbőr kötést kapott kék és piros címvignettákkal, a könyvtestet pedig körülvágták és aranymetszéssel díszítették. Az előzéklapjának verso-ján található bejegyzés utal az egykori tulajdonosra: „*Bod Péteré 1744*”. A kötet a Szászvárosi Református Gimnázium könyvtárából került a jelenlegi őrzési helyére, bár ma már erre a kötetben semmiféle bejegyzés, pecsét nem utal, ezek ugyanis elvesztek a kötet átkötésével.⁵ A Szabó Károly által az RMK első kötetében egyetlennek mondott szászvárosi példányról van szó, ugyanis a Szászvárosi Kún Tanoda könyvtárának felszámolása után jelentős része a régi könyveknek hozzánk került.⁶ Az RMNy a példányadatok rendjén nem közöl adatot a példány állapotáról, az 1606-os Imádságos

- ¹ Legfrissebben a kutatási eredményeket összegezte: OLÁH RÓBERT: Bod Péter könyvei a Debreceni Református Kollégiumban. In: „Kezembe vészem, olvasom és arról elmélkedem”. Emlékkönyv Fekete Csaba születésének 75. és könyvtárosi működésének 50. évfordulójára. Szerk.: Gáborjáni Szabó Botond – Oláh Róbert. Debrecen, 2015. (A Tiszántúli Református Egyházkerületi Gyűjtemények kiadványai) 243–268. p. A tanulmány nem ismeri a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet könyvtárában levő, Bod Péter könyvtárából származó köteteket ismertető tanulmányomat: KURTA JÓZSEF: Bod Péter könyvtárának kötetei a kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet könyvtárában. In: *Református Szemle*, 2004. 212–214. p.
- ² RADVÁNSZKY BÉLA: Bod Péter könyvtárának jegyzéke. In: *Magyar Könyvszemle*, 1884. (továbbiakban: RADVÁNSZKY, 1884.) 78. p.
- ³ PÁZMÁNY PÉTER: Imádságos könyv, melyet írt, es most harmadszor kinyomatott Pazmany Peter ersztergami ersek. Posonban, MDCXXV. [typ. Societatis Jesu]. [46]+571+[9] pag. – 8° – Orn., init.; Vö. Régi magyarországi nyomtatványok. II. 1601–1635. Szerk.: Borsa Gedeon – Hervay Ferenc. Bp., 1983. (továbbiakban: RMNy.) 1345. A könyvtár átszervezése előtt *RMK 185.* volt a kötet jelzete. Jelenleg ezt a gyűjteményt átszervezzük, és a könyv új raktári jelzetet fog kapni.
- ⁴ Egyik az általunk bemutatott példány, a másikat, egy csonka példányt a Zágrábi Nemzeti és Egyetemi Könyvtár őriz. Vö. PÁZMÁNY PÉTER: Imádságos könyv (1631) Jegyzetek a szövegkiadáshoz. Szerk.: Sz. Bajáki Rita – Bogár Judit. Bp., 2013. (Pázmány Péter művei.) 22–23. p.
- ⁵ PÁZMÁNY PÉTER: Imádságos könyv. (1631) Sajtó alá rend.: Sz. Bajáki Rita – Hargittay Emil. Bp., 2001. (Pázmány Péter művei, 3.) 9. p.
- ⁶ Régi magyar könyvtár. I. Az 1531–1711. megjelent magyar nyomtatványok könyvészeti kézikönyve. Szerk.: Szabó Károly. Bp., 1879. 548. p.

könyv 1993-ban megjelent hasonmás kiadásának kísérőtanulmánya pedig csak a Zágrábban őrzött példányt ismeri teljesnek, amelyik valójában csonka.⁷ Csak az 1631-es, negyedik kiadás 2001-ben megjelent kritikai kiadásának használati útmutatója pontosítja az RMNy hiányosságát.⁸

A könyvtárban található másik kötet a hagyatéki jegyzék 7. tétele: „*Buceri Opera Omnia. Basileae. 1572*”. A fólió méretű kötetet az összeírók 36 dénárral becsülték.⁹ A jegyzék rövidítve és hiányosan jegyzi a címet, és a leírók félreolvasták a kiadási évet, ugyanis a bibliográfiák szerint Martin Bucernek (1491–1551) nem jelent meg az adott évben összkiadása. A Bucer műveit tartalmazó gyűjteményt Konrad Hubert (1507–1577), Bucer munkatársa rendezte sajtó alá, és az egyebütt eretneknek számító nonkonformista gondolatoknak is nyilvánosságot adó Petrus Perna bázeli műhelyében látott napvilágot. Minden valószínűség szerint a tétel azonos a nálunk található kötettel:

BUCER, Martin: *Scripta Anglicana fere omnia. (Ed. Conradus Hubertus.) (Cum aliis aliorum operibus.)* – Basilea, ex Petri Perna officina, 1577.
2° – [24]+959[=919]+[1] pag., sign. typogr.
VD16 B 8924; CBT-B B291

A kötet az *Fff*₃-as ívlaptól csonka. Kötése négy dupla bordára fűzött, fatáblás, görgetőkkel, lemezzel és egyesbélyegzővel díszített, reneszánsz típusú, timsós cserzésű bőrkötés. Frobenius Hempel wittenbergi könyvkötő munkája (első lemez: Haebler I. 173. VI.; második lemez: Haebler I. 174. XIII.; Muckenhaupt 1993. 11.). A kötés sérült, fejnél égésnyommal, szöveg-hiány nincs, a fémcsatok kapcsolai hiányoznak. A gerincmerezítő öt pergamencsík kódexlap-töredék, a hátsó tábla betáblázócsíkja gót betűs nyomtatvány. A könyvtest metszése piros. A *super ex libris* helyeit üresen hagyták, a felső részbe tintával SSS monogramot (?) írtak. Bod Péternél korábbi tulajdonosra utaló bejegyzést, pecsétet nem tartalmaz a kötet, későbbi tulajdonosok közül is csak Dobollyi Dániel nevét ismerjük, aki 1801-ben írta be magát az előzékre. Személyét sajnos nem sikerült azonosítani. Nem tudjuk, hogy hogyan, milyen úton került a könyv a jelenlegi helyére, sem növendéki napló-, sem leltárszámot nem kapott. Jelenleg az antikvagyűjteményben található, jelzete Ant 14.¹⁰

A harmadik kötet szintén a Szászvárosi Református Kún Tanoda könyvtárából került a könyvtárba. A szintén 16. századi nyomtatvány jól illeszkedik az egyháztörténeti érdekeltségű Bod Péter olvasmánykultúrájába:

⁷ LUKÁCS SÁNDOR kísérőtanulmánya. Ad: Pázmány Péter: Keresztyéni imádságos könyv. Grác, 1606. Bp., 1993. (Bibliotheca Hungarica Antiqua, XXVIII.) 12. p.

⁸ Ld. 5. sz. jegyz.

⁹ RADVÁNSZKY, 1884. 59. p.

¹⁰ A Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet könyvtárának régi könyvei. I. Az 1601 előtti, nem magyar nyelvű, külföldi nyomtatványok katalógusa. Összeállította: Kurta József. Kolozsvár, 2015. (A Kárpát-medence magyar könyvtárainak régi könyvei, 9.) (továbbiakban: KPTI Cat I.) 34. tétel.

[CRESPIN, Jean:] *Actiones et monimenta martyrum, eorum qui a Wicleffo et Husso ad nostram hanc aetatem...veritatem euangelicam sanguine suo constanter obsignaverunt.* – Genevae, Joannes Crispinus, 1560.

4° – [18]+321+[1] fol., sign. typogr.

GLN-1664; BNH Cat. C 1172

A kötet öt bordára fűzött, papírtáblás, vaknyomásos, német reneszánsz típusú timsós cserzésű, görgetővel és lemezzel díszített bőrkötése Steffan Raabe wittenbergi műhelyében készült (Haebler I. 385, I.; EBDB p002080.). *M F M 1575* super ex librise alapján első tulajdonosa Michael Fabricius Mediensis volt, aki wittenbergi peregrinációja során vette és köttette a könyvet 1575-ben.¹¹ Következő possessoráról a címlapon levő bejegyzés tudósít: „*Verus Possessor hujus libri Franciscus P. Devaj. Patior ut potiar Deus Providebit.*” Aztán a kötet Tzabaji Andrásához került, aki marosvásárhelyi lelkészsége idején birtokolta a könyvet. Időrendben a következő ismert tulajdonos volt Bod Péter. A következő bejegyzés már 19. századi, Czell József adományozta a könyvet a Szászvárosi Gimnáziumnak, ezt meg is örökölte az utolsó számozatlan lapján: „*Dat donat D[omi]nus Josephus Czell Thecae Gymnasii Ref. Saxopolitani Ano D[om]ni 1811 D 20 Maji.*” A szászvárosi gimnáziumi könyvtár *O3L21 15* jelzettel katalogizálta a kötetet. Onnan került 1924 után a mai őrzési helyére, Ant. 24-es raktári jelzettel.¹²

A gyűjtemény jelenleg is zajló folyamatos feldolgozása során nem kizárt, hogy fognak még előkerülni kötetek Bod Péter könyvtárából.

(Kurta József)

¹¹ SZÖGI LÁSZLÓ: Magyarországi diákok németországi egyetemeken és akadémiákon, 1526–1700. Bp., 2011. (Magyarországi diákok egyetemjárása az újkorban, 17.) 3364. tétel.

¹² Teljes leírását ld.: KPTI Cat I. 59. tétel.